

I. Czynniki ryzyka, które mogą wskazywać na zagrożenie pojawienia się przemocy

1. **Czynniki związane z dzieckiem** - chore dziecko nigdy nie jest winne doznawanej krzywdy, uznaje się, że niektóre jego cechy, związane np. ze stanem zdrowia, poziomem rozwoju, funkcjonowaniem czy pozycją w rodzinie, mogą bardziej narażać je na doświadczanie przemocy, ponieważ stanowiąc obciążenie psychiczne i fizyczne dla rodziców, w tym bezradność, poczucie winy, które mogą zamienić się w złość, bezsilność, a w konsekwencji wywołać agresję wobec dziecka lub jego odrzucenie. Wśród tej grupy wyróżniamy następujące czynniki ryzyka:

- 1) nieplanowana/niechciana ciąża;
- 2) przedwczesny poród;
- 3) poród bez pomocy medycznej;
- 4) niska waga urodzeniowa;
- 5) poród z ciąży bliźniaczej lub mnogiej;
- 6) krótkie przerwy pomiędzy kolejnymi porodami;
- 7) długotrwały płacz, nadmierne pobudzenie dziecka;
- 8) wiek dziecka (występowanie tzw. okresów krytycznych, w których jest większe prawdopodobieństwo pojawienia się pewnych rodzajów krzywdzenia);
- 9) nierozwinięta umiejętność panowania nad emocjami;
- 10) przewlekłe choroby, choroby psychiczne, niepełnosprawność dziecka;
- 11) płeć.

2. **Czynniki rodzinne, czyli cechy charakteryzujące funkcjonowanie rodziny oraz cechy poszczególnych jej członków:**

- 1) nieobecność fizyczna lub psychiczna rodziców, samotne rodzicielstwo;
- 2) autorytarny styl rodzicielstwa;
- 3) doświadczanie przez rodzica przemocy w dzieciństwie;
- 4) wychowywanie się rodzica w placówce opiekuńczo-wychowawczej, np. domu dziecka lub w rodzinie zastępczej;
- 5) uzależnienia;

- 6) brak wsparcia rodzica przez osoby w najbliższym otoczeniu;
- 7) obecność innych spokrewnionych lub niespokrewnionych osób dorosłych w rodzinie;
- 8) zła kondycja psychiczna rodziców, wysoki poziom stresu, trudności emocjonalne;
- 9) konflikty, kryzysy dotyczące członków rodziny;
- 10) rodzina zastępcza, rodzina adopcyjna;
- 11) karalność rodzica;
- 12) choroby, w tym somatyczne i psychiczne rodzica np. depresja, nowotwór, niepełnosprawność;

3. Czynniki związane ze środowiskiem społecznym:

- 1) izolacja społeczna (ubogie kontakty rodziców z innymi osobami lub grupami oraz zamknięcie na relacje pozarodzinne);
- 2) ograniczenie możliwości zaspokajania w rodzinie potrzeb materialnych i zdrowotnych, złe warunki mieszkaniowe, ubóstwo;
- 3) przemoc i patologia w najbliższym otoczeniu rodziny;
- 4) wcześniejsze podejrzenia dotyczące krzywdzenia dziecka np. przeprowadzenie procedury Niebieskiej Karty;
- 5) rodzina, w której w przeszłości odebrano dzieci do placówki opiekuńczo-wychowawczej.

II. Zwracanie uwagi na występujące w rodzinie czynniki ryzyka krzywdzenia dziecka

1. Wystąpienie jednego lub nielicznych czynników ryzyka nie jest jednoznacznym sygnałem, że w rodzinie dochodzi do krzywdzenia dziecka. Jeżeli jednak liczba czynników zwiększa się lub jeden z nich nasila się, należy podjąć monitoring sytuacji dziecka i rodziny.
2. Należy pamiętać, aby skonsultować się z kierownikiem lub psychologiem. W wielu przypadkach udzielenie rodzinie wsparcia psychologicznego lub materialnego, po rozpoznaniu czynników ryzyka, pozwala ograniczyć prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy wobec dzieci.
3. **Brak powyższych ryzyk nie wyklucza możliwości wystąpienia krzywdzenia dziecka.**

III. Symptomy krzywdzenia dzieci

Dzieci z niepełnosprawnością intelektualną należą do grupy szczególnego ryzyka ze względu na znaczne ograniczenia możliwości samoobrony. Wyniki wielu badań dotyczących charakterystyki sprawców wskazują, że są to członkowie rodziny, osoby bliskie, które mają swobodny dostęp do dziecka i są obdarzone jego zaufaniem. Często wykonują czynności opiekuńcze lub pielęgnacyjne wobec osób niepełnosprawnych, które nie mają wpływu na sytuację i nie są w stanie obronić się, jeśli przekraczane są ich granice emocjonalne bądź fizyczne. Zaburzona możliwość komunikacji dziecka utrudnia ujawnienie doznanej krzywdy.

Rodzaj Przemocy	Objawy krzywdzenia obserwujemy:		
	na ciele	w zachowaniu i w jego relacji z otoczeniem	w stosunku dziecka do samego siebie
Przemoc fizyczna	siniaki, ślady uderzeń (paskiem, kablem itp.) na twarzy, klatce piersiowej, plecach, pośladkach, nogach, będące na różnym etapie gojenia; wybite zęby; duże otarcia naskórka; ślady oparzeń: żelazkiem, papierosem - specyficzne ślady na skórze przypominające blizny po ospie; oparzenia rękawiczkowo-skarpetkowe oraz zlokalizowane na pośladkach i w dolnej części pleców; naderwane małżowiny uszne, tzw. uszy zapaśnika	łękliwość w stosunku do dorosłych; lęk dziecka przed rozbieraniem się; lęk przed dotknięciem; lęk przed powrotem do domu; obojętność na płacz innych dzieci; trudności w nawiązywaniu kontaktów z otoczeniem; słabsza pozycja w grupie rówieśniczej; zaburzony rozwój relacji społecznych; ucieczka w świat fantazji; zachowania agresywne lub autodestrukcyjne; kulenie się, uniki; niestosowny strój do pogody, ukrywający zranienia, siniaki.	przeżywanie skrajnych emocji od lęku i wycofania do wybuchów łos; zmienne nastroje, w stanach depresji i rezygnacji myśli samobójcze i zachowania autoagryw; dokonywanie moukod; wyof; niepewność i bi; obniżona samoocena; brak akceptacji siebie; poczucie bezsensu; poczucie krzywdy i winy; depresja; tiki; zaburzenia snu i łaknienia;

		<p>dolegliwości psychosomatyczne (ból brzucha, ból głowy, mdłości); moczenie i zanieczyszczanie się bez powodów medycznych; wycofanie; depresja; zachowania destrukcyjne; próby samobójcze lub ich deklarowanie; nadmierne podporządkowanie się dorosłym; częste kłamstwa.</p>	<p>◻woi◻h d◻◻◻◻ń; silny lęk przed porażką.</p>
Zaniedbanie	<p>ciągły głód; odwodnienie; zaburzony rozwój fizyczny (waga i wzrost poniżej normy); próchnica (brak opieki stomatologicznej); zaniedbany wygląd (nieutrzymywanie higieny ciała, brudna i stale noszona odzież); wszawica; choroby pasożytnicze; owrzodzenia; nietypowe zaburzenia medyczne; pozostawianie dziecka bez opieki; brak opieki lekarskiej (brak szczepień ochronnych, niewyleczone rany); zmęczenie; apatia, bierność.</p>	<p>trudności w nawiązywaniu kontaktów z otoczeniem; ucieczka w świat fantazji; zachowania agresywne lub wycofanie się.</p>	<p>obniżona samoocena; brak akceptacji siebie; poczucie braku bezpieczeństwa; poczucie krzywdy i wstygu; depresja.</p>

<p>Przemoc seksualna</p>	<p>ciąża; choroby weneryczne; wirus HIV; obecność nasienia w ciele lub na ciele czy ubraniu dziecka;</p> <p>Inne objawy medyczne, takie jak: odparzenia, otarcia, urazy zewnętrznych narządów płciowych; urazy odbytu, pochwy; pęknięcia błony dziewiczej; stany zapalne dróg moczowo – płciowych i jamy ustnej; podrażnienia i infekcje, krwawienie z narządów rodnych mogą jedynie w istotny sposób uprawdopodobnić fakt wykorzystania, nie mogą jednak stanowić dowodu.</p>	<p>nadmierna erotyzacja dziecka: prowokacyjne i uwodzicielskie zachowania seksualne, dotykane innych osób w miejsca intymne, erotyczne zabawy i rysunki, u młodszych dzieci także obsesyjne rysowanie postaci ludzkich z zaznaczonymi genitaliami, wczesna lub nasilona masturbacja dziecięca, nieadekwatny do poziomu rozwoju język dotyczący sfery seksualnej; domaganie się nietypowych pieszczot od osób dorosłych; nadmierna wstydlivość dotycząca ciała; lęk przed rozbieraniem u lekarza czy pielęgniarki; lęk przed dotykiem; samouszkodzenia; wtórne moczenie nocne; zachowania regresywne (powrót do ssania palca czy smoczka); problemy szkolne; konflikty z rówieśnikami; picie alkoholu; narkotyzowanie się; prostytucja; zaburzenia łaknienia – anoreksja, bulimia.</p>	<p>zaburzenia snu: trudności z zasypianiem, koszmary i lęki nocne; niepokój; nadmierna koncentracja na tematach związanych z płciowością; kłopoty z koncentracją uwagi; nagłe wtargnięcia - natrętne obrazy przeżywanej opresji; nadreaktywność na bodźce; nieufność; trudności w regulacji emocji; niska samoocena; niskie poczucie własnej wartości; poczuciem winy, gniewu, złości i lęku; myśli samobójcze; izolowanie się, zamykanie się w sobie; nadpobudliwość psychoruchowa; problemy w nauce.</p>
--------------------------	--	---	--